

Notat

Dato: 04.11.2015
Arkivsak: 2015/10280-2
Saksbehandlar: heihand

Til: Hans-Christian Engum

Frå: Heidi Handeland, Inger Lena Gåsemyr

Kulturminnefagleg innspel - fv 555 Kolltveit - Austefjorden - reguleringsplan ny veg - Fjell og Sund kommunar

Vi viser til varsla oppstart av reguleringsplan for ny veg, fv 555 Kolltveit – Austefjorden i Fjell og Sund kommunar, datert 08.10.15. Hordaland fylkeskommune har vurdert saka som regional sektorstyresmakt innan kulturminnevern.

Vi minner om at dokumentasjon av kulturminne skal gjerast på eit tidleg stadium i all arealplanlegging. I dette må det inngå omtale av kvart kulturminne og vurdering av verneverdi. I samband med kommunedelplan for ny veg fv 555 Kolltveit-Austefjorden vart det utarbeidd KU som skildrar og vurderer konsekvensar for automatisk freda og nyare tids kulturminne. Kommunedelplanane er vedtekne i 2009 (Fjell) og 2010 (Sund). Det er sidan 2010 registrert fleire nye automatisk freda kulturminne i og nær planområdet, m.a. i Austefjorden i Sund kommune. Vidare er det innkomne metallfunn frå Fjell som indikerer aktivitet i området i løpet av mellomalder. Kulturminneinformasjon som ikkje var kjent i 2009-10 må inkluderast og omtalast i planarbeidet.

Automatisk freda kulturminne

I nordlege del av planområdet ligg den automatisk freda Fjell kyrkjestad i tilstøytande areal til planen. Kyrkjestaden er frå mellomalder og har nasjonal interesse. Hordaland fylkeskommune har oversendt oppstartvarsel om plan til Riksantikvaren som rette mynde til å vurdere planen sine moglege konsekvensar for kyrkjestaden. Riksantikvaren understrekar i uttale datert 30.10.15 at automatisk freda kulturminne er svært sårbare for inngrep og endringar i omgjevnadene, og at planen må ta tilstrekkeleg omsyn til dette. Riksantikvaren vil gi endeleg uttale i høve kyrkjestaden når det føreligg planframlegg til offentleg ettersyn.

Sør i planområdet, i Austefjorden i Sund kommune, er det kjent to automatisk freda og tre uavklarte kulturminne, Askeladden-id 97046, 179781 og 97052, 97053 og 97054. På Søre Fjell er det kjent fleire lausfunne metallgjenstandar frå mellomalder, m.a. Askeladden-id 214340. Dette, samt topografiske høve i planområdet og høgde over havet, gjer at delar av det aktuelle planområdet har høgt potensiale for ytterlegare funn av automatisk freda kulturminne. På bakgrunn av dette finn vi det dermed naudsynt med ei arkeologisk registrering for å avgjere om tiltaket kjem i konflikt med hittil ikkje registrerte kulturminne, jmf. § 9 i kulturminnelova. Vi har ikkje heimel til å krevje registreringa gjennomført før planen vert lagt ut til offentleg ettersyn, men det vil vere ein føremon for tiltakshavar å klarleggje spørsmål omkring kulturminneverdiar i området på eit tidleg tidspunkt i planprosessen. Jfr. Lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9, jfr. § 10, må kostnadene ved registreringa dekkast av tiltakshavar. Kostnadsoverslag for arkeologisk registrering vil bli ettersendt.

Då planen omfattar areal i sjø har vi lagt saka fram for Bergens Sjøfartsmuseum. Sjøfartsmuseet melder i e-post 28.10.15 at areal i sjø og vatn i planområdet har potensiale for funn av marine kulturminne/kulturminne under vatn, og varslar trong for marinærkeologisk registrering etter kulturminnelova §§ 9, 10 og 14. Sjøfartsmuseet vil vurdere omfang av registrering når planen kjem til offentleg ettersyn.

Nyare tids kulturminne

Ein del av planområdet råkar Fjell festning. Den sentrale delen av festningen er freda (Askeladden-id 94447). Heile festningsanlegget består likevel av ei rekke strukturar kor mange ligg utanfor det freda arealet (Askeladden-id 212530, 212678,), og nokre ligg utanfor lokaliteten fullstendig. Alle strukturane er del av anlegget sin heilskap, og bør ivaretakast som krigshistorisk landskap. Fylkeskommunen vil gjere ei synfaring og gi innspel i høve dette.

Når det gjeld sjølve tunnelarbeidet, må det gjerast ei eigen risikovurdering i høve til om dette kan skade det freda festningsanlegget. Stien som går frå Fjell sentrum og opp mot Fjell festning, og kulturmiljøet knytt til denne må takast vare på. Det må og takast omsyn til gardsanlegget Tveita gard, då det er eit særst godt bevart kulturmiljø. Det er eit kulturlandskapet som er halden i hevd i fleire hundre år. Her er ein høg konsentrasjon av gamle strukturar (bygningar, jordkjellarar, steingardar m.m.) knytt til jordbruksdrift der samanhengen dei står i er godt teken vare på. Både opplevingsverdien, kunnskapsverdien og bruksverdien er difor høg. (jf. KM23 i KU). Vi ber òg om at verneverdien av torvhusmiljøet ved Eide, aust for dagens veg (er diverre ikkje teken med i KU) vert vurdert og teken omsyn til i det vidare planarbeidet.

Oppsummering

Vi ber om at allereie kjende kulturminne blir teke omsyn til i planarbeidet. Ein bør i størst mogleg grad unngå direkte konflikter med freda kulturminne, eller andre kulturminne med høg verneverdi. Særleg viktige kulturminne å ta omsyn til i denne planen er automatisk freda steinalderbuplassar i Austefjorden og Fjell festning, kulturmiljøet som grenser til festningsanlegget, gardsanlegget på Tveita gard og torvhusmiljøet på Eide. Automatisk freda eller andre kulturminne med høg verneverdi som ligg nær nye tiltak i planen, utan å bli direkte råka, bør inkluderast i planen sitt areal med arealføremål LNF og omsynssone c/d, jf PBL §§ 12-5, 12-6 og 11-8.

Hordaland fylkeskommune vil oversende budsjett for arkeologisk registrering snarast. I KU til kommunedelplanen framkjem det informasjon om nyare tids kulturminne og mogleg automatisk freda kulturminne som er utilstrekkeleg dokumentert og kartfesta. Vi ser trong for å gjere ei synfaring for å avklare dette, samt kartfeste kulturminne ved Fjell festning som ligg utanfor lokaliteten si utstrekning.

Når synfaring samt § 9-registrering er gjennomført vil fylkeskommunen sende forslag til avgrensing av omsynssoner for kulturminne og kulturmiljø.

Sakshandsamar Fylkeskonservatoren: Heidi Handeland, Inger Lena Gåsemyr